

Emlékezés Győry Istvánra¹

Százhusz éve született a bromatometria megalkotója

DR. VARGA PÁL

A magyar gyógyszerészek a kémia egyes ágaiban mindig hathatósan tevékenykedtek. Ez különösen érvényes az analitikai kémiára, ahol — világszonylatban is — igen kiemelkedő eredményeket értek el. Számos elemzési módszert dolgoztak ki, terjesztettek el. Ilyen neves gyógyszerész-kémikus volt, az 1861. július 15-én Debrecenben született, *Győry István* is.

1. ábra. Dr. Győry István (1861—1945) 1893-ban

A gyógyszerészgyakornoki éveit szülővárosában letöltő s ugyanott érettségizett ifjú, 1884-ben a Budapesti Egyetemen gyógyszerési oklevelet szerzett. Ennek birtokában az Egyetem II. számú Kémiai Intézete mellett újonnan szervezett Ásványvíz-elemző Intézethez gyakornoki kinevezést, majd évek múlva egyetemi tanársegédi megbízást kapott. A nagy elfoglaltságot jelentő hivatalos intézeti munkája mellett — a rövid tízéves ottani működése alatt — nemcsak gyógyszerészdoktori értekezését készítette el, hanem időt talált saját további tudományos kísérleteihez is. Ezek eredményeit a Magyar Tudományos Akadémia, valamint a Természettudományi Társulat illetékes osztályain bemutatták s megvitatták, de hazai és külföldi szaklapok is leközölték.

Számos értekezése közül kétségtelenül mind gyógyszerészi, mind analitikai-kémiai szempontból legjelentősebb és legmaradandóbb felismerése volt — 1893-ban magyar és német szaklapban megjelent tanulmányában közölte —, hogy a tizednormál káliumbromát mérőoldat közvetlen oxidációs

titrálásra alkalmas. Ezzel a meglátásával megalkotta a *bromatometriát*, mely az eltelt évtizedek alatt, mint igen jól alkalmazható elemző módszer, világszerte elterjedt és jelenleg is használatos.

A már addig is szép tudományos eredményeket elért fiatal tudóst 1894-ben a Magyar Királyi Kertészeti Tanintézet (a Kertészeti Egyetem elődje) egyik első (kémia) tanárának nevezték ki.

A gyógyszerészek *Győry*-ről való megemlékezése nem lenne teljes, ha néhány sorban fel nem idéznénk a gyakornoki tanfolyam tanára, valamint vezetőjeként képzésük korszerűsítéséért — szinte megszállottsággal — szóban és írásban folytatott küzdelmét. Már az 1890-es években határozottan hirdette: legyen a pályára lépés előfeltétele az érettségi. Az akkor szokásos, nem kötelező, két-hónapos gyakornoki tanfolyamnak egyéves *Gyakornoki szakiskolává* való fejlesztését szorgalmazta s javasolta, hogy ennek sikeres elvégzését minden egyetemre igyekvő gyógyszerészhallgatótól kívánják meg. Elképzelése szerint a szakiskolában az alaptantárgyak mellett különös figyelemmel oktatták volna elméletben és gyakorlatban a különböző gyógyszerési műveleteket. A hallgatók látókörét több irányú tanulmányi kirándulásokkal kívánta szélesíteni. Elgondolásait csak némileg tudta megvalósítani a Magyarországi Gyógyszerészegylet által fenntartott tanfolyamokon, mikor az, 1895-ben arra a célra berendezett helyiségekbe költözött az Aggteleki (jelenleg Kiss József) utca 8 szám alá. A legfontosabb tantárgyak elsajátítását kívánta segíteni, mikor vállalkozott egy négyrészes gyógyszerészgyakornoki tankönyv szerkesztésére, melynek Kémia és Fizika részét is ő írta. Ez az önkéntes tanfolyam még több évtizeden keresztül működött, az általa lerakott alapokon.

Sajnos *Győry*-t az évekig tartó huza-vona, a szakiskola létre nem jötte annyira elkedvetlenítették, hogy 1899-ben lemondott a tanfolyam vezetéséről s az azon való előadásról, s így lassan szinte elszakadt, a neki annyira kedves gyógyszerésztől.

Ezt a veszteséget akkor értékelhetjük igazán, ha nemcsak a gyógyszerészként elért tudományos eredményeit tekintjük, hanem számba vesszük azt a sokoldalú, sikerekben gazdag, több évtizedes pályát, melyet mint a kertészek oktatója és irányítója befutott.

Ezzel a néhány gondolattal kívántam áldozni ennek a rendkívül szerény, minden szépért, jóért lelkesedő tudós emlékének, születésének százhusz éves évfordulóján.

(Lakás: Debrecen, Izsó u. 14.—4028)

Érkezett: 1981. II. 28.

¹ Győry életével, munkásságával és emlékével részletesen foglalkozott a *Gyógyszerészet*: 18, 267 (1974), 21, 233 (1977), 22, 111 (1978).

Levél a szerkesztőséghez

Javaslat a galenusi laboratóriumok összevonására

A háború előtt, de még közvetlenül utána is, a gyógyszerárakban a jelenleginél lényegesen több magisztrális gyógyszert készítettek. A gyógyszerárak államosítását követő években a gyógyszerárak súlyos munkaerőhiánnyal küzdöttek. A munkaerőgondok csökkentése, a túlterhelt gyógyszerészek munkájának könnyítése végett állított föl néhány gyógyszerári központ galenusi laboratóriumot.

Az évek folyamán a galenusi készítmények zömének gyártását a gyáripár vette át, tehermentesítve a gyógyszerári központok galenusi laboratóriumait. Az ott fől-szabadult munkaerőt a FoNo készítmények nagyban előállítására állították be.

A galenusi laboratóriumok tevékenysége, felszereltsége, a rendelkezésre álló gépek teljesítménye között nagy a különbség. Egyesek korszerű, nagy teljesítményű, többségük azonban elavult kis kapacitású, sok energiát és élömunakát igénylő gépekkel dolgoznak. A kis teljesítményű (Oberländer- vagy Kovács-féle) tablettázó gépeknek nagy az élömunakáigénye, a nagy teljesítményű gépeket legfeljebb 30–50%-ig használják ki. Ugyanez vonatkozik a kúpok, kenőcsök és egyéb galenusi készítmények előállítására is. A legtöbb galenusi laboratóriumnak nincs tubusoló gépe, a tubusok szignálása kezdetleges vagy hiányos. A készítmények csomagolása elmarad a gyári készítményektől.

Népgazdaságunk egyik fő törekvése takarékoskodni az élömunakáival és az energiával. Ezt a törekvést több gyógyszerári központ galenusi laboratóriumában nem tudják megvalósítani, mert a készítmények kis tételekben készülnek.

Szükséges lenne a galenusi laboratóriumok tevékenységét összpontosítani. Leküzdve az adminisztratív függőségeket, kívánatos, hogy több gyógyszerári központ közösen üzemeltessen a jövőben laboratóriumot. Általá-

ban kettő, kettő és fél millió lakos ellátására elegendő lenne egy, tehát az országban négy-öt laboratórium. A szemesepek központi ellátására az Egerben megtartott szervezési konferencián dr. Ragetti főgyógyász igazán egészséges javaslatot tett; ezt néhány gyógyszerári központ megvalósította.

A galenusi laboratóriumok összevonása az EüM Gyógyszerészeti Főosztályának irányítását és szervezését igényli úgy, hogy a pénzügyi és adminisztratív feladatokat az EüM a Pénzügyminisztériummal karöltve rendezze. A népgazdaság több ágazatában hasonló integráció folyamatban van. Az összevont laboratóriumok székhelyét az OGYI jelölheti ki az évenként jelentett termelési adatok és a helyi viszonyok ismerete alapján.

A galenusi laboratóriumok ilyen szervezését több szocialista államban megoldották. A Szovjetunióban, Lengyelországban nagy teljesítményű laboratóriumok nagy területet látnak el. Ezek gépi felszerelése igen jó; porokat letöltő, folyadékpalackozó gépeik vannak. A galenusi laboratóriumok pl. 50–100 g-os csomagolásban küldik ki a gyógyszeráraknak az arra alkalmas anyagokat (pl. a natr. bicarbonicumot).

Az összevont galenusi laboratóriumok feladatává kellene tenni — elsősorban a kisebb — intézeti gyógyszerárak ellátását is, mivel ezt a gyógyszerári központok a jelenlegi elszámolási és adózási rendszerben nem vállaltatják.

Azt hiszem nem vitás, hogy a javasolt szervezési forma a gyógyszerellátást, főként annak gazdaságosságát javítaná, hatásosan hozzájárulna az anyagi eszközök, az élömunakáerő és az energia hatékonyabb felhasználásához.

Dr. Fogarasi Ferenc
ny. főgyógyász

A GYÓGYSZERKUTATÁS KILÁTÁSAI

Ref.: Ph. Ztg. 125 (46), 2260 (1980).

„Kutatás — segítés — gyógyítás”; ez volt a jelszava a Hoechst Vegyi Művek egésznapos sajtókonferenciájának, amelyen több mint száz NSZK-beli és külföldi újságíró vett részt. A vállalat szóvivője dr. Wolfgang von Pölnitz hangsúlyozta: „A magunk elé tűzött cél nemcsak a már meglévő készítmények állandó javítása, de mindenképp új, érdekes vegyületek kifejlesztése, olyanoké amelyek előrelépést jelentenek a gyógyászatban.” Főlsorolt a gyógyszerkutatásban legutóbbi időben elért néhány figyelemreméltó eredményt. Nagy reményeket fűznek egy teljesen új munkaterületen, a Genetic-Engineering-nél várható sikerekhez. Jelentős személyi és pénzügyi bevetéssel fáradoznak azon, hogy bizonyos baktériumokon végzett gén-változtatások útján fontos gyógyszer-hatóanyagokat oly nagy mennyiségben állíthassanak elő, akik hagyományos eszközökkel eddig nem sikerült.

A kutatás jelenlegi súlypontja ezen a területen a humán inzulin és az interferon. Különböző nézőpontból vizsgálták a jelenlegi gyógyszerhelyzetet, de kirajzolódottak a gyógyászat területén az elkövetkező 20 év alatt várható fejlődés körvonalai is. Tág teret szenteltek az érdeklődés központjában álló interferon kérdésnek. Sajnálatosnak mondotta a szóvivő az ezzel kapcsolatban világot látott szenzációt hajhászó lapjelentéseket. Ezek alkalmasak voltak hiú remények fölkelésére. Túlságosan csekély mennyiségek állnak a kutatás rendelkezésére ahhoz, hogy kiterjedt kísérleteket végezzenek különösen a rák gyógyítása terén, de az egyéb vírusok okozta betegségekkel kapcsolatban is.

Elsődleges célkitűzés kell legyen tehát annak elérése,

hogy nagyobb mennyiségben álljon rendelkezésünkre interferon, hogy megismerhessük hatásmechanizmusát és megtaláljuk gyógyszerként történő alkalmazásának módját. Számítani kell rá, hogy ez még huzamosabb időt fog igénybe venni, és ma még senki sem mondhatja meg, hogy végül is mi lesz az eredmény. Az eddigi kísérletek eredményei mindenesetre olyan biztatók, hogy a munkálatokat ezen a területen fokozott erővel végzik (38).

R. B.

NEM JELENT RÁKVESZÉLYT KOZMETIKUMOKBAN LEVŐ FORMALDEHID

vwd: Ph. Ztg. 125 (47), 2320 (1980).

Az NSZK egészségügyi minisztériumának szóvivője szerint az egybek között kozmetikumoknál is tartósítószerként alkalmazott formaldehid az előírásnak megfelelő csekély anyagokban semminemű rákveszélyt nem jelent. A gyanú, hogy a formaldehidnek esetleg rákot előidéző hatása lenne, egy még le nem zárt kutatáson alapszik, melyet az USA-ban folytatnak. Itt azt tapasztalták, hogy a vegyszert nagy töménységben alkalmazva a patkányoknál orr-tumorokat váltott ki. Más állatok esetében ezt a jelenséget nem észlelték. De meggyőzőbb érv, hogy a foglalkozásuknál fogva formaldehid gőzöknek fokozottan kitett személyek között semmivel sem volt több az orr vagy légzőszervi rákos betegségekben elhalálozottak száma, mint a lakosság egyéb rétegeiben. Az illetékes minisztérium továbbra is figyelemmel kíséri, van-e szükség az eddigiekben túlmenő korlátozásokra a formalinnak kozmetikai készítményekben történő felhasználásához (41).

R. B.